

Romanın Kurgusu Kurgunun Romanı

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şahin Yavuzer - Doç. Dr. Nusret Yılmaz

Yazarlar

Prof. Dr. Elmas Şahin - Prof. Dr. İsmet Emre

Prof. Dr. Şaban Sağlık - Doç. Dr. Fethi Demir

Doç. Dr. Haluk Öner - Doç. Dr. Mehmet Bakır Şengül

Doç. Dr. Mustafa Aydemir - Doç. Dr. Nusret Yılmaz

Doç. Dr. Pelin Aslan Ayar - Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şahin Yavuzer

Arş. Gör. Orçun Aydoğdu

Ankara 2022

Romanın Kurgusu Kurgunun Romanı

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şahin Yavuzer
Doç. Dr. Nusret Yılmaz

Yazarlar

Prof. Dr. Elmas Şahin
Prof. Dr. İsmet Emre
Prof. Dr. Şaban Sağlık
Doç. Dr. Fethi Demir
Doç. Dr. Haluk Öner
Doç. Dr. Mehmet Bakır Şengül

Doç. Dr. Mustafa Aydemir
Doç. Dr. Nusret Yılmaz
Doç. Dr. Pelin Aslan Ayar
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şahin Yavuzer
Arş. Gör. Orçun Aydoğdu

ISBN: 978-625-7305-95-2

1. Baskı

Aralık, 2022 / Ankara

Yayın Sertifika No: 46683

Matbaa Sertifika No: 46682

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 460

Web: grafikeryayin.com

**Kapak, Sayfa Tasarımı,
Baskı ve Cilt**

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Oğuzlar Mahallesi

1396. Cadde No: 6/A

06520 Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail: grafikergrafiker.com.tr

Web : grafikergrafiker.com.tr

Kitaptaki bölümlerin hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5	
Roman ve Kurgu.....	7	
<i>Nusret Yılmaz</i>		
Romanın Kurgu Dünyasında Bir Gezinti.....	19	
<i>Mehmet Şahin Yavuzer</i>		
Biyografik Romanda Kurgu.....	43	
<i>Haluk Öner</i>		
Tarihi Romanda Kurgu		
<i>Yavuz Sultan Selim Ağlıyor Örneği</i>	55	3
<i>Mehmet Şahin Yavuzer</i>		
Üçüncü Sayfa Haberlerinden Tefrikalara /		
Tefrikalardan Kitap Sayfalarına /		
Kitap Sayfalarından Beyaz Perdeye ve Ekranlara...		
<i>Camdaki Kız</i> Örneğinde Popüler Roman Kurgusu.....	85	
<i>Şaban Sağlık</i>		
Fantastik Romanda Kurgu ve Fantastik Romanın		
Türk Edebiyatındaki Seyri.....	139	
<i>Pelin Aslan Ayar</i>		
Muammadan Kurguya: Polisiye Roman.....	163	
<i>Mustafa Aydemir - Orçun Aydoğdu</i>		
Türk Roman Kurgusunda Köy.....	193	
<i>Mehmet Bakır Şengül</i>		

Aykırı Bireyin Aksiyonel Kurgusu: Yeraltı Romanı.....	221
<i>Fethi Demir</i>	
Psikolojik Romanda Kurgu.....	237
<i>İsmet Emre</i>	
Modern(ist) Romanda Kurgu.....	263
<i>Nusret Yılmaz</i>	
Postmodern Anlatıda Kurmaca.....	305
<i>Elmas Şahin</i>	

ÖNSÖZ

Şiirin saltanatına son veren roman türünün çıkış koşulları kadar gelişim süreci hem sanat alanında hem de toplumsal disiplinler tarafından fazlasıyla tartışılan bir konudur. Avrupa'dan dünyaya yayılan bu türün sanatsal kökenleri romanslara, epistemolojik temelleri aydınlanmaya, toplumsal koşulları ise burjuvazi sınıfının yükselişine dayanır. Dolayısıyla romanın macerası birçok değişkenin bileşkesidir. Klasik dönemde hem içeriği hem de muhatap kitlesi bakımından birbirinden ayrılan tragedya ve komedyaya, değişen sosyopolitik nedenlerle yerini daha demokratik ve serbest bir türe bırakmak zorunda kalmıştır. Roman, ismi geçen türlerin arasındaki sınırları kaldırarak hem bireyleşmekte hem de gerçekçi bir niteliğe doğru evrilmektedir. Bu bağlamda romanın gerçekçilik arayışıyla paralel bir yol takip ettiği rahatlıkla söylenebilir.

Gerçekçilik arayışının ilk sanatsal teorisi olan "yansıtma" her ne kadar Aristoteles'e ve Platon'a kadar götürülse de esas anlamını roman türünde bulur. Romanın gerçekçiliğe ve insan yaşamına uygunluğu, çoğunlukla onun kurgusal özelliğinden gelmektedir. Kurgu, toplumsal bir öznenin (yazar), tamamen toplumsal yaşamı ve bu yaşama karşı tavrından hareketle oluşturduğu yalancı hakikattir. Bu sayede insan, zaman, mekân ve olay çeşitli teknikler yardımıyla işbirliği yapmakta ve gerçek yeniden üretilmektedir. Elbette bu öznel bir yaratımdır ve kişinin, toplumun, zamanın, mekânın etkisine açıktır. Dolayısıyla her roman aynı zamanda bir tasarımdır. Bu tasarımın rengi ve yapısı

yazarın kendisi kadar, yazarın bilincini biçimlendiren dilin ve toplumsal yaşamın da izlerini taşır. Bu bağlamda farklı zemin ve zamanlarda farklı romansal türler çıkmış, yazarın ve muhatap kitlesinin özelliğine göre çeşitlilik kazanmıştır.

Bu kitapta roman türünün tarihsel macerası dikkate alınarak birçok tür merceğe altına alınmıştır. Romanın kurgusal tarihi üzerine yapılan yazıların yanında sırasıyla *Biyografik Romandan Tarihi Romana*, *Popüler Romandan Fantastik Romana*, *Polisiye Romandan Köy Romanına*, *Psikolojik Romandan Modern(ist) Romana*, *Postmodern Romandan Yeraltı Romanına* kadar birçok roman türü kurgusal yapısı bakımından hem teorik altyapısı hem de eleştirel örnekleriyle işlenmiştir. Titiz bir çalışmanın ürünü olan bu eser, akademik alanda mühim bir boşluğu doldurmak amacıyla yazılmıştır. Editoryal ekip olarak böyle anlamlı bir kitaba katkı sunan tüm yazarlarımıza sonsuz şükranlarımızı okurlarımız adına sunmak isteriz.

Roman ve Kurgu

Nusret Yılmaz*

KURGU, HİLEDİR. Kurmaca baştan sona hilelerle doludur. Bir romanın ne anlatacağı, okuyucuyu kendine çekmek için hangi kelime veya cümlelerle başlayacağına kadar her şey küçük hilelerle tasarlanmaktadır. Bazen bir tasvir, bir diyalog, bir cinayetle başlayan eserlerde yazarın tercih ettiği ilk sözcükler, “kehanette bulunur”lar, sonraki sayfalarda gerçekleşecek olayların birer “vaadi” gibidirler (Bennet&Royle, 2018, s.16). Tek amaç, ilk vuruşla okuyucunun ilgisini çekmektir. Burada yazar, kuvvetli iki dürtünün baskısı altındadır: Yazdıklarıyla kendi ruhsal arınmasını sağlamak, okuyucuda uyandıracacağı etkiyle kendi ruhunu onlara bulaştırmak.

ROMANIN AMACI, bir gerçekliği yansıtmasında mı, yoksa bir muammayı çözmesinde mi yatar? Roman, isminin (novel) türetildiği kelimedenden hareketle “yeni” olduğuna göre, eski sanatsal üretimlerden farklıdır. Romanın romanslardan ayrıştığı ilk dönemlerden itibaren, roman yazarları toplumdan bazı tip veya karakterleri çevresiyle birlikte işlemeye çalıştıklarından hareketle genellikle gerçeklik iddiasındadırlar. Romantiklerin bunu ne kadar başardıkları tartışmalıdır. Fakat realizmin bir tutum ola-

* Doç. Dr., Iğdır Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

Kaynakça

- Bachelard, Gaston (2021). *Sürenin Diyalektiği*, (Çev. Emine Sarıkartal), Ankara: Fol Kitap.
- Bahtin, Mihail (2014). *Karnavalın Romana*, (Çev. Cem Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Benjamin, Walter (2018). *Son Bakışta Aşk*, (Çev. Nurdan Gürbilek), İstanbul: Metis Yayınları.
- Bennett, Andrew; Royle, Nicholas (2018). *Edebiyat, Eleştiri ve Kurama Giriş*, (Çev. Deniz Tekin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berger, Peter; Luckmann, Thomas (2008). *Gerçekliğin Sosyal İnşası*, (Çev. Vefa Saygın Öğütle), İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cohn, Dorrit (2008). *Şeffaf Zihinler*, (Çev. Ferit Burak Aydar), İstanbul: Metis Yayınları.
- Lefebvre, Henri (2015). *Mekânın Üretimi*, (Çev. Işık Ergüden), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- 18 Lodge, David (2013). *Kurgu Sanatı*, (Çev. Aytaç Ören), İstanbul: Hece Yayınları.
- Macherey, Pierre (2019). *Edebi Üretim Teorisi*, (Çev. Işık Ergüden), İstanbul: İletişim Yayınları.
- MacKay, Marina (2018). *Roman Nedir?*, (Çev. Fazilet Akdoğan Özdemir), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Şklovski, Victor (2022). *Düzyazı Kuramı*, (Çev. Tahsin Yaprak), İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Watt, Ian (2018). *Romanın Yükselişi*, (Çev. Ferit Burak Aydar), İstanbul: Metis Yayınları.
- Wharton, Edith (2021). *Kurgu Sanatı*, (Çev. Ayşe Işın Kürencia), İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Wood, James (2013). *Kurmaca Nasıl İşler?*, (Çev. Ekin Bodur), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Romanın Kurgu Dünyasında Bir Gezinti

Mehmet Şahin Yavuzer*

*Aslında Modern Çağ'ın kurucusu sadece
Descartes değil, Cervantes'tir de.
Milan Kundera*

Giriş

İnsanoğlunun düşünce dünyasından çıkan kurgunun temeli, mağara duvarlarına kadar dayanır. Kurgu, efsane, masal, destan, tiyatro, hikâye, roman gibi türleri oluşturan İlk Çağ'dan günümüze kadar gelen insanlığın ortak hafızasının bir ürünüdür. Kişilerin kolektif bilinçdışındaki korku, heyecan ve mutluluk gibi duyguları, onları bu anlamda somut bir ürün ortaya koymasına zorlar. İlkel topluluklardan bu yana yönetim veya lider, aldığı geleneksel ve inanç eksenindeki birikimle kendi düzenini oluşturma çabası içindedir. Mitolojinin çıkış noktalarından biri de budur. Korku ve güven eksenli toplumu düzenleme çabası. Bir kurgunun eseri olan mitolojinin hayale dayalı ürünlerine, paleolitik dönemde rastlanılır (Erhat, 2017, s.6). İnsanoğlunun zaten kolektif bilinçdışında var olan kurgu yetisi, zamanla mitlerin doğuşuna yol

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı

likle postmodern roman yaklaşımında Orhan Pamuk, Oğuz Atay, İhsan Oktay Anar gibi yazarlar ülke sınırlarını aşarlar.

Roman kurgusunda en önemli unsurlardan biri dildir. Dile çok yönlü hükmeden yazar, okuru romana bağlama konusunda başarılı olur. Özellikle romanda anlatım teknikleri, zengin ve sıra dışı tasvirler romancının dili kullanmadaki gücünü ortaya koyar. Romanda kullanılan dilin yanında karakter ve tipler de roman kurgusuna etki edecek ve romanı okurla özdeşleştirecek bir diğer unsurdur. Eserdeki başkişilerin başında geçen olay örgüsünün dikkat çekici olması ve bazı önemli olayların kurguya yansması yine okur tarafından önemsenen bir durumdur. Kurgudaki sahne kurulumuyla okuru bütünleştiren yazar, kurmacada bir esrar ve giz bırakır. Bu esrarı oluşturan en önemli psikolojik güdü ise romancıya bağışlanan ilhamdır. İlham ile yalan arasındaki kurmaca, birçok eleştirmen tarafından yalanla özdeşleştirilir. Roman kurgusunun kocaman bir yalan olduğu dile getirilir. Kurgu, yalan ilişkisi sürekli gündemde tutulan bir tartışmadır. Kurgunun çoğu roman için gerçek olmadığı açıktır. Biyografik ve tarihi romanlarda da her ne kadar belgelerle yola çıkılan bir amaç olursa yazar tarafından, taraflı ya da tarafsız birçok olay okura sunulur.

Kaynaklar

- Aktaş, Ş. (2005). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ecevit, Y. (2001). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ecevit, Y. (2013). *Kurmaca Bir Dünyadan*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Erhat, A. (2017). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Forster, E. M. (2019). *Roman Sanatı* (Çev: Ünal Aytür). İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Booth, W. C. (2021). *Kurmacanın Retoriği* (Çev: Bülent O. Doğan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Campbell, J. (2010). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu* (Çev: Sabri Gürses). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Dante, A. (2022). *İlahi Komedya/ İnferno Cehennem* (Çev: Feridun Timur). İstanbul: Altın Kitaplar.
- Hemingway, E., Plimton, G. (2014), “Kurgu Sanatı” (Çev: Misli Baydoğan), *Sarıç*, 19, Ekim 2014, İstanbul.
- Hills, R. (2003), “Yapay Kurmaca ve Gerçek Kurmaca” (Çev: Salih Bolat), *Adam Öykü*, 48, Eylül 2003, İstanbul.
- Kundera, M. (2021). *Roman Sanatı*. (Çev: Aysel Bora). İstanbul: Can Yayınları.
- Mosley, W. (2020). *Kurmacanın Unsurları*. İstanbul: Motos Kitap.
- Ören, A. (2016). *Üstkurgu/Üstkurmaca Üzerine*. Ankara: Hece Yayınları.
- Parla, J. (2013). *Don Kişot’tan Bugüne Roman*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pıgha, R. (2021). *Kurmaca ve Eleştiri* (Çev: Murat Tanakol). Tudem Yayınları: İzmir.
- Sarı, A. (2015). *Kurmacanın O Kadim Unsurları*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Wharton, E. (2021). *Kurgu Sanatı*. İstanbul: Büyüyen Ay.

Biyografik Romanda Kurgu

Haluk Öner*

Biyografi**

Fransızca bios (canlılık, hayat) ve graphe (yazmak, yazı, şekil) sözcüklerinin birleşimiyle oluşan, Türkçeye Fransızcadan geçen biyografi, yaşamın tamamının ya da bir kısmının anlatılması anlamına gelir. Biyografi (yaşam öyküsü) terimi yerleşinceye kadar tercüme-i hal tabiri yaygın olarak kullanılmıştır. Tarih, gezi, otobiyografi, deneme, hatıra gibi disiplin ve türlerden yararlandığı için biyografi türünün tarihini arkaik dönemlere kadar götürmek mümkündür. Antik çağlarda Mısır, Asur, Babil kralları adına yazılmış yazıtlarda, Yunan, İskandinav, Türk destanlarında, Orhun Kitabeleri'nde yaşam hikâyelerine dair ayrıntılar mevcuttur.

Yaşam öykülerinin yazılma süreci, uzak geçmişe kadar gitse de 'biyografi' sözcüğü ve türünün kullanılması 17. yüzyılda başlar. Terim, ilk defa 1683 yılında İngiliz John Dreyden tarafından kullanılmıştır. Dreyden, biyografiyi tanımlarken türün sınırlarını belirleyen ilk adımı da atar.

* Doç. Dr. Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

** Yazının 'Biyografi' başlıklı bölümünde *Suat Salih Asral Hayatı-Sanatı-Eserleri* (Gece Yayınları, Ankara 2019) adlı çalışmamızın giriş bölümünden yararlanılmıştır.

anlatılan kişi ve anlatıcının buluştuğu noktayı da gösterir. Bu bakımdan bu tür romanlarda otoriter bir anlatıcı tavrına sık rastlanmaz.

Sonuç Yerine

Romanın edebi tür, biyografinin tarihi tür olarak karakteri belirginleştikten sonra ortaya çıkan biyografik roman; tarihin ve edebiyatın bütün ara türlerinden yararlanmıştı. Hatıra, deneme, otobiyografi, seyahat türleri biyografik romanın malzemeleri olabilmiştir. Zaman içerisinde roman türleri arasında sayılsa da edebi ölçüt ve nesnel mesafe sorunları tartışılmaya devam edilmiştir. Bu sorunlar, biyografik romanın karakterini roman retoriği içerisinde değerlendirme zorunluluğu ile devam etmiştir. Bu bakımdan hangi anlatma biçimi biyografik roman olur sorusunun cevabını vermek de güçleşir. Bununla birlikte roman retoriğine güvenerek herkesin araştırmacı, düşünür, incelemeci, tarihçi kimliklerden sıyrılıp romanın bir bölümünde heyecanlanan, sıkılan, meraklanan iyi ve kötünün niteliksel birleşimiyle kafamızı karıştıran anlatıcı hemen ardından da yazarla hesaplaştığımız bir anı gösterebilen kısaca kurgusal ve estetik bir çerçeveden hayat hikâyesi anlatan romanların biyografik roman olduğu söylenebilir. Bu bakımdan kurgu, diğer türlerde olduğu gibi biyografik romanın da belirleyici dinamiğidir.

Kaynakça

- Alparslan, Gonca Gökalp (2016). *Özyaşam Öyküsünde Yazarın Yeniden Doğuşu*, Ankara: Ürün Yayınları.
- Apaydın, Mustafa (2001). "Biyografik Romanlar ve Türk Edebiyatında Biyografik Romanın Gelişimi Üzerine Bazı Gözlemler", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 2001, C.7, S. 7, s. 165-176.

- Atay, Oğuz (2007). *Bir Bilim Adamının Romanı*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Booth, Wayne C. (2012). *Kurmacanın Retoriği*, çev. Bülent O. Doğan, İstanbul: Metis Yayınları.
- Karaca, Gonca (2014), *David Lodge'un Biyografik Romanlarının Karşılaştırmalı İncelemesi: Author, Author ve A Man of Parts*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.
- Kırmızı, Abdulhamit [Haz.] (2013). *Otur Baştan Yaz Beni*, İstanbul: Küre Yayınları.
- Öner, Haluk (2018). "Yusuf Ziya Ortaç'ın Romanları Üzerine Bir İnceleme", *Turkish Studies Dergisi*, Volume 13/28, s. 763-783.
- Parla, Jale (2000). *Don Kişot'tan Bugüne Roman*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Rolland, Romain (2015). *Tolstoy'un Yaşamı*, çev. Tahsin Yücel, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Terzioğlu, Derin (2001). "Tarihi İnsanlı Yazmak: Bir Tarih Anlatı Türü Olarak Biyografi ve Osmanlı Tarihyazıcılığı", *Cogito*, S. 29, s. 285.
- Zweig, Stefan (1998). *Üç Büyük Usta*, İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Zweig, Stefan (1998). *Kendi Hayatının Şiirini Yazarlar*, çev. Ayda Yörükkan, İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Tarihi Romanda Kurgu

Yavuz Sultan Selim Ağlıyor Örneği

Mehmet Şahin Yavuzer*

Zaman, insanlığın sürekli takip ettiği, dünya hayatını şekillendirdiği, yapılanı ve yapılacak olanı düşünürken bireyin başvurduğu, insanın yaşarken kontrol etmeye çalıştığı, ölümlerinde kontrol edemediği bilinen ama görülmeyen bir kavramdır. Hayata dair neredeyse her şey zamanla şekillenir. Dünyaya yeni gelen insanı zaman büyütür, olgunlaştırır ve yaşlandırır, nihayetinde ölüm anının da bir zamanı vardır. Bu mefhumu, bazen bir kulenin üstünde, bazen insanın kolunda, bazen güneşte ve ayda, bazen bir takvimde, bazen de bir çubuğun gölgesinde somutlaştırmıştır insanoğlu. “Aynı nehirde iki defa yıkanmaz”, diyen Heraklitos, zamanın akıcılığına ve bütün varlıklar üzerindeki değişim gücünün olduğuna dikkat çeker. Değişim ve dönüşüm, zaman aktığı için vardır. Vaka ise değişime gebe bir şekilde gerçekleşir. Zamanın gerisinde kalan bütün vakalar tarih olur. Tarih, insanlığın ortak hafıza ve mirası olarak geleceğe taşınır. Gerçekleşen bu olayların etkisi sürsede yaşananların geri dönüşü yoktur.

Hülya Argunşah, insanın zaman karşısındaki çaresizliğine bir göndermede bulunur: “İnsanın önemli trajedilerinden

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı

lik, eser toplumun bütün kesimleri tarafından anlaşılan, üzerine derin düşünceleri gerektirmeyen bir nitelik katar. Kurgudaki taht kavgaları, savaş, aşk ve ölüm temaları romana ayrıca popülerlik kazandıran, bilinçli bir şekilde esere aktarılan özelliklerdir. Yavuz'un kendine has davranış ve hüküm şekilleri, başkişinin tarihsel yönünün bütün özellikleriyle verilmesi, romancının yine tarihe bağlılığını gösterir. Tarihi roman kurgusunun bütün yönleriyle ele alınıp eserin incelenmesi, türe yönelik farklı bir okumaya imkân hazırlayacaktır.

Kaynaklar

- Altuğ, F. (2007), “ ‘Hâdisât İradeyi Aşınca’ Uluç Reis’in Tarihi/Romansal İhtidaları”, *Kitap-lık*, 111, 86-89.
- Andı, M. F. (2000). *Tarık Buğra*. İstanbul: Şule Yayınları.
- Argunşah, H. (2016). *Tarih ve Roman*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Booth, W. C. (2021). *Kurmacanın Retoriği*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gögebakan, T. (2004). *Tarihsel Roman Üzerine*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İlhan, A. (1997), “Toplumcu Roman Tarihi Perspektifle Yazılabilir”, *Hürriyet Gösteri*, 197, 63-65.
- Karataş, T. (2022). *Kurmaca Dünya İçinde*. İstanbul: Muhit Kitap Yayıncılık.
- Kundera, M. (2021). *Roman Sanatı*. İstanbul: Can Yayınları.
- Köroğlu, E. (2007). “Roman Olarak Tarihsel Roman: Türün İşlevine Kemal Tahir’in *Yorgun Savaşçı*’sı Üzerinden Bir Bakış”, *Kitap-lık*, 111, 79-85.
- Lukacs, G. (2016). *Tarihsel Roman*. Ankara: Epos Yayınları.
- Naci, F. (1997), “Romancının İşi Tarih Değil Roman Yazmaktır”, *Hürriyet Gösteri*, 197, 58-59.
- Oktay, A. (1997), “Roman ve Tarihsel Dönem”, *Yazko Edebiyat*, 31, 97-99.

- Pamuk, O. (1997), "Temel sorun Gerçekçi Ayrıntıya Saygının Sınırları", *Hürriyet Gösteri*, 197, 72.
- Parla, J. (2013). *Don Kişot'tan Bugüne Roman*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sarı, A. (2015). *Kurmacanın O Kadim Unsurları*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Tahir, K. (1986). *Notlar/ Sanat Edebiyat*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Wharton, E. (2021). *Kurgu Sanatı*. (Çev: Ayşe Işın Kirenci) İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Yavuz, H. (1997), "Tarihi Roman Ancak Belli Bir Tasarımdan Yola Çıkılarak Yazılabilir", *Hürriyet Gösteri*, 197, 69-71.
- Yetiş, K. (2003). "Osmanlı Devletinin Kuruluşu ile İlgili Üç Romanda Bir Tip", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (XXX), 2001-2003, 591-609.

**Üçüncü Sayfa Haberlerinden Tefrikalara /
Tefrikalardan Kitap Sayfalarına /
Kitap Sayfalarından Beyaz Perdeye ve
Ekranlara...
Camdaki Kız Örneğinde Popüler
Roman Kurgusu**

Şaban Sağlık*

“İnsan kafasıyla olduğu kadar kalbiyle de yaşadığından, katı gerçeklerden bıkar. ‘Roman’ demek, günlük yaşamın bir kopyası demek değildir. ‘Roman’ tam tersine günlük yaşamın dışında bize mesaj getiren bir vasıtaadır. Ona olan ihtiyacımızın nedeni de içinde yaşadığımız gerçeklere sihirli bir ayna tutmasından, onları bize daha çekici, daha başka, daha ilginç bir biçimde yansıtmassındandır.”

Kerime Nadir

85

Kurgu Kavramı ve Roman

Kurgu Deyince:

Her ne kadar roman ve hikâye gibi anlatı türlerini ifade eden bir kavram olarak kullanılsa da ‘kurgu’ kavramı esa-

* Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü.

özellikle ev içinde can sıkıntısını gidermek için bu tür romanları okurlar (Sağlık, 2010: 184-189). Gerçi günümüzde bu romanlar yerini TV dizilerine bırakmıştır.

Son olarak şunu belirtelim ki popüler romanlar, gazetele-
rin üçüncü sayfa haberlerinden tefrikalara doğru bir yol-
culukla başlar. Tefrika zamanla yerini basılmış romana
bırakır. Romandan sonraki aşama beyaz perdedir (sine-
madır). Günümüzde ise 'ekran' diyebiliriz. Ekran derken,
söz konusu romanların TV dizisi haline getirilmelerini
kast ediyoruz. Görülüyor ki popüler romanlar hep 'popü-
ler bir yolculuğun' temel unsuru olmuşlardır.

Kaynakça

- Budayıcıoğlu, G. (2020). *Camdaki Kız*. İstanbul: Doğan Kitap.
- İnce, Ö. (1994). "Soruşturma", *Varlık*, Kasım, 1046, 12.
- Meriç, C. (1997). *Mağaradakiler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Nadir, K. (1981). *Romancının Dünyası*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Sağlık, Ş. (2010). *Popüler Roman / Estetik Roman*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sağlık, Ş. (2017). "Avangart-Kitch, Moda – Demode Dörtgeni ve Sanat – Edebiyat", *Mahalle Mektebi*, Temmuz-Ağustos 36, 55-58
- Roland B. (1996). *Roman Yazma Sanatı*. (Çev. Mehmet Harmancı), İstanbul: Say Yayınları.

Fantastik Romanda Kurgu ve Fantastik Romanın Türk Edebiyatındaki Seyri

Pelin Aslan Ayar*

Bu makalede öncelikle yazılan her yeni romanla değişen, dönüşen fantastik roman türünün kurgu özellikleri genel hatlarıyla ele alınacak, türe ait birincilliğini şimdiye dek koruyan nitelikler öne çıkarılacaktır. Ardından Türk edebiyatında fantastik romanın serüvenine değinilip türün seyrini belirleyen belli başlı bazı romanların kurgularına yakından bakmaya çalışılacaktır.

139

1. Fantastik Roman

Romanları türleri üzerinden tanımlamak, ait oldukları türün kurgu özelliklerini belirlemek hem edebiyat eleştirisine işlevsel bir katkı sunar hem de yazma ve okuma eylemlerini icra etmede yönlendirici bir rol oynar. Bununla beraber tür kavramını genellemek ve kavramın içini dolduran unsurları sabitlemek, tür kuramcılarının altını çizdiği üzere, doğru bir yaklaşım gibi durmamaktadır. Türler durağan değildir; yazılan her yeni yapıt, dâhil edildiği türün özelliklerinin bir kısmını yerinden eder ya da dönüşeme uğratar, bazılarını siler veya bazı yenilikler

* Doç. Dr. Kocaeli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

kurar. Örneğin, bilindik dünyanın haritalarında var olmayan dili, yaşayışı, âdetleri bambaşka olan çeşit çeşit ırkların, büyücülerin, doğüstü varlıkların bulunduğu gizemin ve fantastik olayların bolca yaşandığı serinin ilk kitabı *Korkak ve Canavar*'da başta herkesin hayranlık duyduğu mükemmel bir görünüme sahip olarak tasvir edilen Leofold çirkin ve korkutucu bir canavara dönüşür. O ve işe yaramaz olduğunu düşünen korkak Guorin anlatı boyunca çeşitli sınavlara tabi tutulurlar. Yazar romanında benlikle yüzleşme, doğrunun ne olduğu, dostluğun anlamı, ötekilere, farklılara yönelik önyargılar, savaşların yıkıcılığı, ırkçılık gibi kişilere ve gerçek hayata ait sorunları etik bir yaklaşımla ele almıştır.

2010'lu yıllarda da hem bu tarz öte diyarlarda geçen hem mevcut dünyayı tuhaflaştıran fantastik romanlar artık Türkiye'de yazarların da okurların da ilgisinin giderek artırdığı tür olarak yoluna devam etmektedir. Ayrıca türe yönelik akademik çalışmalar da artmış, bir zamanlar kovulan, dışlanan fantastik roman türü artık çalışmaya değer bir alan olarak görülmeye başlanmıştır.

Kaynakça

- Ahmet Hilmi (2011). *A'mak-ı Hayâl-Raci'nin Hatıraları*, haz. N. Ahmet Özalp, İstanbul: Kapı Yayınları.
- _____. "Spiritüalizm, Materyalizm ve Fantastik Üzerine Farklı Bir Hüseyin Rahmi Gürpınar Anlatısı: *Ölümler Yaşıyor mu?*", *Turkish Studies*, S. 6/1, s. 637-644.
- Aslan, Pelin (2009). "Nazlı Eray'ın Romanlarında Bilinçli Absürdleşmenin Bilinçsiz Göndermeleri", *Kritik*, S. 3, s. 174-191.
- Aslan Ayar, Pelin (2021). "Fantastik Anlatılar Ne İşe Yarar?", *Üç Elma: Mitoloji, Folklor, Fantastik*, haz. Burcu Bayer, İstanbul: Ketebe Yayınları.

- Beebee, Thomas O. (1994) *The Ideology of Genre*, Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press.
- _____ (2018). *Türkçe Edebiyatta Varla Yok Arası Bir Tür: Fantastik Roman (1876-1960)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gürpınar, Hüseyin Rahmi (1975), *Ölümler Yaşıyor mu?*, İstanbul: Atlas Kitabevi.
- _____ (1984). *Dirilen İskelet*, İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Jackson, Rosemary (2003). *Fantasy: The Literature of Subversion*, London: Routledge.
- McHale, Brian (1987). *Postmodernist Fiction*. London ve New York: Routledge, 1987.
- Manlove, Colin (2004). "Introduction to Modern Fantasy", *Fantastic Literature: A Critical Reader*, haz. David Sander, London: Westport, Connecticut.
- Rabkin, Eric R. (1977). *The Fantastic in Literature*. New Jersey: Princeton University Press.
- Safa, Peyami (1976). *Doğu-Batı Sentezi*, İstanbul: Yağmur Yayınevi.
- Steinmetz, Jean-Luc. (2006). *Fantastik Edebiyat*, çev. Hasan Fehmi Nemli. İstanbul: Dost Yayınları.
- Todorov, Tzvetan (2000). "The Origin of Genres", *Modern Genre Theory*, haz. David Duff, Harlow: Longman.
- _____ (2004). *Fantastik: Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*, çev. Nedret Tanyolaç Öztokat, İstanbul: Metis Yayınları.
- Tosun, Necip (2021). "Fantastik: Kavramsal Çerçeve ve Tarihsel Arka Plan", *Üç Elma: Mitoloji, Folklor, Fantastik*, haz. Burcu Bayer, İstanbul: Ketebe Yayınları.

Muammadan Kurguya: Polisiye Roman

Mustafa Aydemir*
Orçun Aydoğdu**

Giriş

Dünya edebiyatında “polisiye roman” kavramı üzerinde tam bir uzlaşma sağlanamamıştır. Bazı araştırmacılar polisiye roman ifadesini dedektif romanı, suç romanı, polis romanı ve kara roman gibi farklı sınıflandırmayı ihtiva eden genel bir isim olarak ele alırken bazıları da bu kavramı dedektif romanıyla sınırlamaktadır. Örneğin *Crime Fiction* başlıklı yapıtıyla bilinen John Scaggs, polisiye romanı “gizem ve dedektif romanı”, “polis romanı” ve “suç-gerilim romanı” gibi alt başlıklara ayırırken (Scaggs, 2005, s.VII-VIII), Müjgân Ayça Vurmay *Ekose Polisiye* isimli kitabında herhangi bir ayrıma gitmeden kavramı bütün olarak ele almıştır (Vurmay, 2020: VII). Her sınıflandırmanın kendisine göre eksiklikleri olduğu için polisiye romanın sınırları tam olarak belirlenememektedir. Batı’da önce gizem edebiyatı olarak bilinen polisiye roman, daha sonra şüpheli, gerilim ve suç gibi isimlerle anılmaya başlanır (Kakıncı 1995, s.18-19). Dolayısıyla polisiye roman, bir

* Doç. Dr. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

** Arş. Gör. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

dönüş tekniğinden yanlış ipuçlarına kadar okuyucunun kafasının karışması amaçlanır. Bu bağlamda belirtilmelidir ki suçlu romanın başından beri bilinmektedir ama usta yazar, suçluyu gizleyerek muammanın çözümüne kadar okuyucunun suçluyu tespit edememesini sağlar. Polisiye romanın kaliteli bir roman olmadığı görüşü de özellikle son yıllarda yıkılmaya başlanmıştır. Kurgusunun sağlam olduğu her roman, kaliteli roman sınıfına dâhil edilebilir. Polisiye romanlar arasında da kurgu bakımından sağlam pek çok romanın bulunması önemlidir. Umumiyetle 20. yüzyılın ortalarından sonra polisiye romana akademik bir bakışla bakılması ve günümüzde de üzerine çalışmaların yaygınlaşarak devam etmesi polisiye romanın değerini göstermektedir.

Kaynakça

- Ahmet Mithat Efendi (2018). *Esrar-ı Cinayet*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Aydemir, Mustafa (2012). "Tarihsel Bir Polisiye Roman: İstanbul Hatırası", *Turkish Studies*, Volume 7/3, 351-367
- Bayraktar, Esin (1998). *1884-1918 Yılları Arasında Türk Edebiyatında Polisiye Roman*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Bill, Valentine Tschepotarioff (1987). *Chekhov- The Silent Voice of Freedom*, New York: Philosophical Library.
- Chandler, Raymond (1991). "Basit Bir Sanat: Cinayet", çev. Osman Deniztekin, *Varlık Dergisi*, s. 16-19.
- Chatto and Windus (1872). *The Work of Edgar Allan Poe*, London: Chatto and Windus.
- Eker, Bahar (2016). "Bilgi Toplumunun Edebî Ürünü Casus Romanları ve Casus Romanlarının İstihbarat Boyutu", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, c. 5/14, s. 55-63.

- Gezer, Habibe (2006). *Türk Edebiyatında Polisiye Roman ve Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta.
- Gökçek, Fazıl; Durgun, H. Harika (2013). "Ahmet Mithat Efendi'nin Polisiye Romanları", *Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat*, haz. Seval Şahin, Banu Öztürk, Didem Ardalı Büyükarman, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Güngören, Ahmet (1985). "Lanet ya da Polisiye Romanında Us ve Us-dışı", *Milliyet Sanat Dergisi*, s. 12.
- Kakıncı, T (1995). *100 Filimde Başlangıçtan Günümüze Gerilim/ Polisiye Filmleri*, İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Kanat, Hülya (1999). *Asır Gazetesinin Edebiyat ve Kültür Yazılarının Sistematik İndeksi (1895-1908)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Kracauer, Siegfried (2019). *Polisiye Roman*, çev. Dilman Mura- doğlu, İstanbul: Metis Yayınları.
- Küçükboyacı, M. Reşit (1982). *İngiliz Edebiyatında Dedektif Hikâyeleri*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.
- Mandel, Ernest (1985). *Hoş Cinayet*, çev. N. Saraçoğlu, İstanbul: Yazın Yayıncılık.
- Moran, Berna (1994). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özcan, Huriye Özgen (2020). *Postmodern Polisiye Roman ve Pınar Kür'ün Polisiye Üçlemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü: Uşak.
- Sayers, Dorothy L (1928). *Great Short Stories of Detection, Mystery and Horror*, London: Victor Gollancz.
- Scaggs, John (2005). *Crime Fiction*, New York: Routledge.
- Sophokles (1992). *Kral Oidipus*, çev. Bedrettin Tuncel, İstanbul: MEB Yayınları.

- Şahin, Ayşe (2013). "Türkiye'de 1884-1928 Yılları Arasında Yayımlanmış Telif Polisiyeler", *Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat*, haz. Seval Şahin, Banu Öztürk, Didem Ardalı Büyükarman, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Şahin, Seval (2017). *Cinai Meseleler*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Todorov, Tzvetan (2014). "Polisiye Romanın Tipolijisi", çev. Yasin Sofuoğlu, *Notos*, s. 36-42.
- Üyepazarcı, Erol (2008). *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes!*, İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- Vanoncini, Andre (1995). *Polisiye Roman*, çev. Galip Üstün, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Vurmay, Müjgan Ayça (2020). *Ekose Polisiye*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yalçın, Alemdar (2017). *Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Türk Roman Kurgusunda Köy

Mehmet Bakır Şengül*

Türk romanının hikâyesi, aslında Türk toplumunun geçirdiği değişimin de göstergesidir. Romanın hayatımıza girmesiyle toplumsal yaşamımız daha farklı bir düzlemde görünürlük kazanmıştır. Romanın kurmaca karakteri, hayatın gerçekliğiyle birleşerek kurmaca ve gerçeklik arasında yeni bir motifle karşımıza çıkar. Gerçeklik ve kurmacanın takındığı ortak tutum, karşıt değerlerden de beslenerek, çarpıcı bir düzleme taşınır. Roman, kişi ya da varlıkların başlarından geçen ya da geçmesi ihtimal dâhilinde olan olayların mekân ve geniş bir zaman düzleminde yazıya aktarılmasıdır. Romanın temel unsurlarının belirleyici olmasının yanı sıra asıl olan kurmaca karakterdir.

Romanın kurmaca karakterinin insan unsuru gibi oldukça karmaşık bir varlığa odaklanması onu ele alınan konu ve konunun işlenişi bakımından bir tasnife tabi tutmayı zorunlu kılmıştır. Edebî roman, psikolojik roman, tarihî roman, bilim-kurgu romanı, nehir roman, modernist roman, post-modern roman, polisiye roman gibi daha sayamadığımız birçok tasnif yapılabilir. Şüphesiz ki bu sınıflandırmalardan bir tanesi de köy romanıdır.

* Do. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ğu nice hayatların, sırf bu sebepten dolayı, sönmesine sebep olmuştur. Yazar, bu zor durumu romanın odağına yerleştirdiği ve çatışma unsurunun temel nesnesi konumunda olan traktör üzerinden çözüme kavuşturarak makineleşmenin insan hayatı üzerinde doğrudan etkisini gözler önüne sermiştir.

Sarı Traktör romanında aydın kimliğiyle karşımıza çıkan tek tip öğretmendir. Tezli roman anlayışının bir yansıması olan bu öğretmen tipi; sorunların girift bir hal aldığı, çözümsüzlüğün, karamsarlığın açığa çıktığı durumlarda imdada yetişerek çözümleyici rolleriyle kurgulanmıştır. Köy öğretmeni, Arif'in en zor anlarında hep karşısına çıkmış ve onun sorunlarını akılcı yöntemlerle çözüme kavuşturmuştur. Öğretmen tipinin aksine imam, olumsuz bir tiptir ve uzak durulması gereken kötü insan olarak kurgulanmıştır. Bu durum dönemin siyasal anlayışıyla ya da dönemin baskın siyasi yapısıyla uyarlıdır.

Romanın en dikkat çeken taraflarından biri de köy yerinde sergilenen cinsiyetçi tutumlardır. Kadının bir kimlik kazanmasının önündeki en temel problem, ekonomik döngünün erkek eliyle gerçekleştirilmiş olması olarak yansıtılmıştır. Köy yerinde kadın, kendisine tanımlanan alanların dışına çıkmamak üzere bir varlık gösterebilmektedir.

Kaynakça

- Apaydın, Talip (2020). *Sarı Traktör*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Çakmakçı, Selami (2021). "Refik Halit Karay'ın Memleket Hikâyeleri'nde Sosyal Eleştiri Unsurları", *Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der.* (45), s. 336-346.
- Hayber, Abdülkadir (1988). *Ebubekir Hâzım Tepeyran*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- Gündüz, Osman (2006). "Köy/Kasaba Romanı ve Romanda Toplumcu Gerçekçilik", *Türk Edebiyatı Tarihi C. 4*, ed. Talat Sait Halman, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 301-303.
- Kacıroğlu, Murat (2016). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında (1923–1940) Toplumcu-Gerçekçi Edebiyat Tartışmaları", *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, I/2, s. 27-71.
- Kaplan, Ramazan (1997). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaplan, Ramazan (2017). "Köy Romanı", *Türk Romanı Özel Sayısı*, ed. Nihayet Arslan, Hece Dergisi, C. 2, Ankara, s. 319-325.
- Makal, Mahmut (1950). *Bizim Köy*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Naci, Fethi (2007). *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Okay, Orhan (2011). "Türk Romanında Köy Gerçeği ve Yaban", *Edebiyat ve Edebî Eser Üzerine*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tonga, Necati (2013). "Ebubekir Hâzım Tepeyran'ın Küçük Paşa Romanına Yansıyan Köy Hayatı", *Gazi Türkiyat*, Güz /13, s. 121-132.
- Tural, Ayşegül (2016). "Türk Eğitim Tarihinde Alternatif Bir Model: Köy Enstitüleri", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 4*, Sayı: 2, s. 17-21.

Aykırı Bireyin Aksiyonel Kurgusu: Yeraltı Romanı

Fethi Demir*

Giriş

Yeraltı romanı üzerine düşünürken ve özellikle de bu tartışmalı sahada birtakım kavramların çerçevesini çizmeye çalışırken akılda ilk tutulması gereken şey, bir sanat eserinde esas sosyolojik olanın biçim ve yapı unsurları olduğudur. Çünkü yeraltı romanının yapısal unsurlarını doğru analiz etmek, Yeraltı edebiyatı etrafında sürdürülen tartışmaların giderilmesine de önemli katkılar sağlayacak gibi görünmektedir. Franco Moretti'nin Lukacs'tan mülhem söylediği gibi bir sanat eserinde biçim, "kendisine konu olarak verilen hayatı kapalı bir bütün oluşturacak şekilde düzenleyen, bu hayatın zamanlarını, ritimlerini, dalgalanmalarını, yoğunluklarını ve alışkanlıklarını, sertliklerini ve yumuşaklıklarını belirleyen; önemli saydığı durumları vurgularken daha az önemli olanları geriye iten; bazı şeyleri ön plana, bazı şeyleri fona yerleştirerek düzenleyen unsurdur." (Moretti, 2017, s.20) O halde Yeraltı edebiyatının ana tartışması olan bir edebiyat eserinin hangi kriterleri taşıması halinde underground sayılacağına dair belir-

* Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü.

Kaynakça

- Aktaş, Ş. (2000). *Roman Sanatı ve İncelemesine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çetin, N. (2004). *Roman Çözümleme Yöntemi*, Ankara.
- Çıkla, S. (2002). "Romanda Kurmaca ve Gerçeklik", *Hece Dergisi* (Roman Özel Sayısı).
- Eco, U. (1995). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*, İstanbul: Can Yayınları.
- Demir, F., Kuş, Y. (2017). "Yeraltı Romanında Anlatı Unsurlarının İşlenişi", *Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 12/15, s. 277-296.
- Göktürk, A. (2016). *Okuma Uğraşı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Moretti, F. (2017). *Mucizevi Göstergeler*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Öcal Çoğulu, H. (2010). *Türkiye'de Yeraltı Edebiyatının İzleri: Kanat Güner, Ayça Seren Ural, Sibel Torunoğlu, Mehmet Kartal*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öktem, A. (2011). "Dosya: Yeraltı Edebiyatı, 'Yeraltı Edebiyatının Temel Özellikleri ve Edebiyatımızda Yeraltı'", *Notos Dergisi*, S.29, s.16-21.
- Pospelov, G. N. (1995). *Edebiyat Bilimi*, İstanbul: Evrensel Kültür Yayınları.
- Sağlık, Ş. (1998). *Popüler Roman ve Estetik Roman Kavramları Açısından Esat Mahmut Karakurt ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romanları Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uncu, F. (2013). "Hayatın Gerçekleri Kurgudan Daha Beter", <http://vatankitap.gazetevatan.com>, (Erişim tarihi: 21.08.2015).
- Yücel, T. (1995). *Yazın, Gene Yazın*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Psikolojik Romanda Kurgu

İsmet Emre*

Giriş: Psikoloji ve Roman

Varoluşu sonradan eklenmiş değil ama varoluşu oluşturan öğelerden biri olarak psikoloji, insan ve hayvan davranışlarını inceleyen bilim dalı olarak 19. yüzyılda şekillenmeye başlasa da en azından “loji” ekini almadan önce “psikopsiche” olarak, insanın olduğu her yerde ve bütün zamanlarda vardı. İnsan ve hayvan davranışlarını incelemekle birlikte “burada davranışın, salt gözlenebilir davranış olmadığını, davranışla ilgili veya davranışın altında yatan her türlü olguyu, süreci de içine aldığı belirterek tanımı genişletmek gerekir.” (Budak, 2003, s.617). Buradan da anlaşılacağı gibi psikoloji, bedenin yüzeyini sensör işleviyle kuşatan sınırlar ve onların dışarıya yansıttığı duygularla ilgili olduğu kadar, içeriden daha derinlerden yükselen bilinç dışı alanların sözcülüğünü de üstlenen, bir bakıma insanın iç evreninin ayrıntılı topografyasını içeren oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Biraz daha genelleştirilerek denebilir ki insan varoluşu, dışarıdan duyular yoluyla, içeriden zihin yoluyla insanı kuşatan psikolojinin içine yerleşir ve biz hayata oradan bakarız. Hayata yönelik hayallerimiz, beklentilerimiz, acılar, sevinçler, geçmiş duyguları, tahay-

* Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Kaynakça

- Aristo, (2000), *Ruh Üzerine*, Çev. Zeki Özcan, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Bressler, Charles E. (2017), *Yazımsal Eleştiri: Kuramsal ve Pratik Bir Giriş*, Çev. Devrim Evcı, Birleşik Kitabevi, Ankara.
- Budak, Selçuk; (2003), *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Freud, Sigmund; (1999), *Sanat ve Edebiyat*, Çev. Dr. Emre Kapkın-Ayşe Tekşen Kapkın, Payel Yayınları İstanbul.
- Jacob, François (1997), *Canlının Mantığı*, Çev. Bertan Onaran, Payel Yayınları, İstanbul.
- Jung, Carl Gustav (1996), *Düşlerin Yorumu I*, Çev. Dr. Emre Kapkın, Say Yayınları, İstanbul.
- Jung, Cal Gustav (1997), *Analitik Psikoloji*, Çev. Ender Gürol, Payel Yayınları, İstanbul.
- 262 ————— Jung, Carl Gustav (2001), *İnsan Ruhuna Yöneliş*, Çev. Engin Büyükinal, Say Yayınları, İstanbul.
- Ulaş, Sarp Erk-Güçlü, A. Baki vd; (2002), *Felsefe Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Modern(ist) Romanda Kurgu

Nusret Yılmaz*

Giriş

Klasik romanın teknikten ziyade içeriğe dayalı kurgusal yapısı, yazarların yaşadıkları toplumsal kültürden ayrı düşünülemez. Victoria döneminde amaç, eğlendirirken *ahlak dersi vermek* olarak belirlendiği için romanlar, kendi estetik özellikleri çerçevesinde değerlendirilen bir sanat dalı olmaktan ziyade bir eğitim öğretim aracı olarak görülmüştür (Forster, 2001: 15). Dinlerin ve ideolojilerin toplumu şekillendirdiği kültürel zeminde, bütün sosyal yapılar muktadir bir yöneticinin iradesine göre şekillenmektedir. Toplumsal yapıyla diğer türlerden daha fazla ilintili olan romanın, yazıldığı dönemdeki toplumsal, siyasal, kültürel ve sanatsal tutumlardan etkilenmemesi düşünülemez. Çoğunlukla olay anlatmaya meyilli olan romanın, özellikle klasik romanın, kahramanların başından geçen maceralara angaje olması bir tesadüf olmasa gerek. Bu türün serüven anlatması ve roman kişilerinin cüzi iradelerinin mutlak bir iradenin elinde olması, dönemin kültürel atmosferiyle örtüşmektedir. Bu dinsel atmosfer, sadece kişilerin yönlendirilmesinde değil, romanın *her şeyi bilen* (omniscient) bir yazarın bilgisi dâhilinde yazılmasında da kendini göstermektedir.

* Doç. Dr., Iğdır Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

türlü inşa edemeyen bireyler belirlemektedir. Bu bireylerden oluşan toplum, ne kendisini kurtaracak bir kahramana ne de kurulacak bir ideal düzene inanmaktadır. Buna paralel olarak bir süre önce karaktere dönüşmüş olan roman kahramanlarının yerini artık anti-kahramanlar almıştır. Roman başta olmak üzere tüm anlatı türleri, kendi içine kıvrılmış bireylerin iç dünyalarına kulak kabartmıştır. Yeryüzünde Tanrı'nın halifesi olan insan, artık şeytanın oyuncuğu durumuna düşmüştür. Zaman, bu çaresiz insanın daha çok acı çekmesi için yavaş akmakta, bilinç akışı yöntemleriyle şimdiki zaman daha da zehirlenmektedir. Klasik romanlardaki meydanları seven ve toplumla bir arada olmayı isteyen kahramanlar sınırlı/dar mekânlarda hayal dünyasına sığınmaktadır. Peş peşe gerçekleşen olayların şekillendirdiği olay örgüsü, modernist romanda gittikçe zayıflamış, yazar anlatıcının bütün gayreti bu olaylar esnasında hissedilen ve gözlenen durumları iletmeye yöneltmiştir. Bireyin ruhsal durumunun konu edildiği bu eserlerde, "ben anlatıcı" güçlenerek çıkar. Saatin, mikroskobun ve psikanalizin önem kazandığı bir çağın sanatçısının anlatmak istediği temaya uygun teknikler (iç monolog, psiko-anlatı, bilinç akışı...) bulması gecikmeyecektir. Bu da bize modern(ist) romanın hem tematik hem teknik açıdan moderniteyle sembiyotik ilişkisini göstermektedir.

Kaynakça

- Antakyalıoğlu, Zekiye (2016). *Roman Kuramına Giriş*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Arıcı, Oğuz (2020). *Kurmacanın İnşası*, İstanbul: Habitus Kitap.
- Auerbach, Erich (2019). *Mimesis*, (Çev. Herdem Belen-Hüseyin Ertürk), İstanbul: İthaki Yayınları.

- Aytür, Ünal (2009). *Henry James ve Roman Sanatı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bachelard, Gaston (2014). *Mekânın Poetikası*, (Çev. Alp Tümerterkin), İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bahtin, Mihail (2014). *Karnavaldan Romana*, (Çev. Cem Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Benjamin, Walter (2018). "Hikâye Anlatıcısı", *Son Bakışta Aşk*, (Çev. Nurdan Gürbilek), İstanbul: Metis Yayınları.
- Booth, Wayne C. (2012). *Kurmacanın Retoriği*, (Çev. Bülent O. Doğan), İstanbul: Metis Yayınları.
- Butler, Christopher (2020). *Modernizm*, (Çev. Nursu Öрге), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Cohn, Dorrit (2008). *Şeffaf Zihinler*, (Çev. Ferit Burak Aydar), İstanbul: Metis Yayınları.
- Dujardin, Eduard (2021). *Defneler Kesildi*, (Çev. Gözde Koca), İstanbul: Konu Kitap.
- Dumantepe, Seçil (2018). *Roman ve Öyküde Zaman*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Eagleton, Terry (2019). *Edebiyat Nasıl Okunur*, (Çev. Elif Ersavcı), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ecevit, Yıldız (2004). *Orhan Pamuk'u Okumak*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Everdell, William R. (2018). *İlk Modernler*, (Çev. Hülya Kocaoğlucuk), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Flaubert, Gustave (2019). *Madame Bovary*, (Çev. Nurullah Ataç, Sabri Esat Siyavuşgil), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Forster, Edward M. (2001). *Roman Sanatı*, İstanbul: Adam Yayınları.
- Frisby, David (2012). *Modernlik Fragmanları*, (Çev. Akın Terzi), İstanbul: Metis Yayınları.
- Gasset, Ortega y (2017). *Sanatın İnsansızlaştırılması ve Roman Üstüne Düşünceler*, (Çev. Neyyire Gül Işık), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Gözkan, H. Bülent (2020). *Kant'ın Şemsiyesi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hawthorn, Jeremy (20149). *Roman Analizi*, (Çev. Ufuk Köse vd.), İstanbul Kesit Yayınları.
- Hidâyet, Sadık (2019). *Kör Baykuş*, (Çev. Behçet Necatigil), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İleri, Selim (1994). *Ölüm İlişkileri*, İstanbul: Can Yayınları.
- James, Henry (2018). *Kurgu Sanatı*, (Çev. Toprak Deniz Odabaşı), İstanbul: Laputa Kitap.
- Jameson, Fredric (2018). *Gerçekçiliğin Çelişkileri*, (Çev. Orhan Koçak), İstanbul: Metis Yayınları.
- Joyce, James (1992). *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi*, (Çev. Murat Belge), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Joyce, James (2021). *Ulysses*, (Çev. Nevzat Erkmen), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kaplan, Mehmet; Enginün, İnci; Emil, Birol; Kerman, Zeynep (1994). *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Kern, Stephen (2013). *Zaman ve Uzam Kültürü (1880-1918)*, (Çev. Ali Selman), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kıran, Zeynel; Kıran, Ayşe (2007). *Yazımsal Okuma Süreçleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Konyalı, Bekir Şakir (2022). *Edebi Mekânın Poetikası*, İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Kuran-ı Kerim Meali, (2010). (Haz. Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Lefebvre, Henri (2015). *Mekânın Üretimi*, (Çev. Işık Ergüden), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lukacs, Georg (2011). *Roman Kuramı*, (Çev. Cem Soydemir), İstanbul: Metis Yayınları.
- MacKay, Marina (2018). *Roman Nedir?*, (Çev. Fazilet Akdoğan Özdemir), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Nora, Pierre (2006). *Hafıza Mekânları*, (Çev. Mehmet Emin Özcan), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

- Okay, Orhan (1994). "Edebiyat-ı Cedide", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 10. Cilt. s.398-399.
- Pamuk, Orhan (2011) *Saf ve Düşünceli Romancı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Parla, Jale (2015). *Don Kişot'tan Bugüne Roman*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Robbe-Grillet, A. (1981). *Yeni Roman*, (Çev. Asım Bezirci), İstanbul: Yazko Yayınları.
- Sazyek, Hakan (2021). *Roman Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Hece Yayınları.
- Sterne, Laurence (2022). *Tristram Shandy*, (Çev. Nuran Yavuz), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Şakar, Cemal (2021). *Kurmacanın Grameri*, İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (2011). *Huzur*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tekin, Mehmet (2012). *Roman Sanatı*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Urgan, Mina (2022). *Virginia Woolf*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Watt, Ian; Barthes, Roland (2006). *Gerçekçilik ve Romansal Biçim*, (Çev. Mehmet Sert), İstanbul: Yirmidört Yayınları.
- Watt, Ian (2018). *Romanın Yükselişi*, (Çev. Ferit Burak Aydar), İstanbul: Metis Yayınları.
- Woolf, Virginia (2020). *Benlik Üzerine Düşünceler*, (Çev. Esra Çakıruylası), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Woolf, Virginia (2012). *Dalgalar*, (Çev. İlknur Özdemir), İstanbul: Kırmızıkeci Yayınları.
- Woolf, Virginia (2012). *Mrs Dalloway*, (Çev. İlknur Özdemir), İstanbul: Kırmızıkeci Yayınları.
- Yıldız, Handan Acar (2021). "Kurmacada Ben'in Görünümü", *Kurmacanın Grameri*, İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Yücel, Tahsin (2019). *Anlatı Yerlemleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Postmodern Anlatıda Kurmaca

Elmas Şahin*

Sonun Başlangıcı- Başlangıcın Sonu

Hiçbir şey hiçten daha gerçek değildir.

(Malone Dies, s.193)

Söze nerden, nasıl başlayacağımı oldum olası bilmem ben. Becerememişimdir hiç, neye, nasıl, niçin, nereden başlayacağımı. Zaten başı olmadığı gibi sonu da olmaz yazdıklarımın, ortasını deseniz hiç mi hiç bulamam. Hem ne önemi var ki bunların? Önemli olan yazmak değil mi? Yaz dediniz, yazıyorum işte, sahi kim ya da kimler istedi yazmamı? Kimin için yazıyorum, ya da ne için yazacaktım? Unuttum. Aslında, ne yazıyor olduğumun da ne yazacağımın da, neyi, kimin istediğinin de önemi yok, önemli olan yazmak ve sadece yazmak, işte bütün mesele bu.

Sol ayağım hala alçıda, kaç gün geçti hatırlamıyorum, arabadan inerken ki o talihsiz ayak burkulmasının üzerinden. Lateral malleol kırığı demişti doktor. Bir süre Malone gibi saplanıp kaldım yatağa. Neyse ki diğer bacağım çalışıyor. Bir baston, bir de tekerlekli ofis sandalyesi işimi görüyor. İstemezsem yazmam da olanaksızdı. Ama söz vermiştiniz efendimiz diyor, Molric. Evet, o talihsiz kazadan önce

* Prof. Dr., Çağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Kaynakça

- Adalet Ağaoğlu ile söyleşi, 1. H. (2005, Haziran 15). Roman Üzerine. (E. şahin, Röportaj Yapan)
- Atay, O. (1984). *Tehlikeli Oyunlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atay, O. (2004). *Tutunamayanlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atay, O. (2017). *Günlük*. İstanbul: İletişim yayınları.
- Beckett, S. (1959). *The Trilogy, Molloy, Molone Dies, The Unnamable*. London: John Calder.
- Beckett, S. (1984). *Disjecta: Miscellaneous Writings and a Dramatic Fragment by Samuel Beckett*. ed. Ruby Cohn, New York: Grove Press.
- Ecevit, Y. (2001). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eco, U. (1995). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*. İstanbul: Çev., Kemal Atakay, Can Yayınları.
- Hoffmann, G. (2005). *From Modernism to Postmodernism, Concepts and Strategies of Postmodern American Fiction*. Amsterdam, New York: ed. Theo D'haen, Hans Bertens, Rodopi, B.V.
- Karl, F. (1983). *American, Fiction 1940 -1980*. Amerika: Harper & Row.
- Kristeva, J. (1980). Word, Dialogue, and the Novel,. L. S. Roudiez içinde, *Desire and Language*. İng. çev. Thomas Gora, New York: Columbia University Press.
- Marr, A. (2001, Mayıs 27). Death of the Novel. *The Observer*.
- şahin, E. (2016). Postmodern Edebiyatın ABC'si. *Çevrimdışı İstanbul*, Sayı, 5, s. 23-32.
- şahin, E. (2005a). Türk Romanının Ölümü. *KİBATEK_YDÜ, XI. Uluslararası Edebiyat Şöleni* (s. 137-142). Kıbrıs, 23-28 Ekim: Yakın Doğu Üniversitesi.
- şahin, E. (2005b). *20. Yüzyıl Amerikan Romancıları*. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.

Şahin, E. (2013). Gülün Adı Ve Benim Adım Kırmızı” Adlı Romanlara Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* , Volume 8/8 Summer, 1223-1236.

Şahin, E. (2018). *Yumuşakçalar*. İstanbul: Yitik Ülke Yayınları.

Trilling, L. (1955). The Novel Alive or Dead. *The Griffin*, Feb., 4 /2.